

Handledning till *Varför konst?* av Moa Candil och Bengt Fredrikson

Uppgifter: Introduktion av boken, gemensam läsning, funderingsfrågor, kreativa övningar

Bokens lästnivå: 3, lätt

Målgrupp: Handledningen fungerar för ungdomar och vuxna i olika skolformer och i bokcirklar

Om boken

Människor har i alla tider skapat konst. Men varför gör vi det? Varför är konst viktigt? Och vad är konst, egentligen?

Det är några av de frågor som Moa Candil och Bengt Fredrikson söker svar på i boken *Varför konst?* Vi får ta del av 31 konstverk ur Moderna Museets samling. Vi får veta mer om konstverken, konstnärerna och om tiden då konsten skapades.

Konst är för alla. Du bestämmer själv vad du gillar och vad konsten betyder för dig. Välkommen in i konstens värld!

Moa Candil och Bengt Fredrikson är journalister och författare med lång erfarenhet av att skriva lättläst för vuxna. *Varför konst?* är ett samarbete mellan Moderna Museet och LL-förlaget.

Om handledningen

Till konstverken i *Varför konst?* finns i denna handledning diskussionsfrågor och idéer till eget kreativt skapande. Läs boken och använd handledningen så som det passar din grupp eller läsare. Handledningen är framtagen av Åsa Söderling och Jenny Friman. De arbetar båda två som pedagoger på Kulturcentrum Skåne.

Introduktion av boken

1. Titta på omslaget. Vad ser du? Vilka färger och nyanser ser du? Vilka känslor får du av bilden? Vad gör kvinnan på bilden?
2. *Varför konst?* är en bok som handlar om konst. Vad är konst för dig? Fundera eller diskutera i grupp. Författarna Moa Candil och Bengt Fredrikson ställer följande frågor som du alltid kan fundera över när du tittar på konst: Vad är det du ser? Vad får det dig att tänka på? Vilka känslor får du i kroppen?

Frågor och uppgifter till varje kapitel/konstverk

Varför konst?

1. ”Hur skulle det vara att leva i en värld utan konst?” undrar bokens författare. Vad tror du? Kan vi ha en värld där det inte finns någon konst alls? Hur skulle den världen vara och se ut?
2. Har du sett ett konstverk någonstans som fångat ditt intresse? Berätta!
3. Kan ett konstverk vara både intressant och fult? Eller måste konst vara vacker? Vad tänker du?
4. Har du varit på Moderna Museet i Stockholm eller Malmö eller på något annat konstmuseum? Berätta vad du upplevde!

Bergnymfen, Ljuva frihet av Julia Margaret Cameron

1. Cameron ville att hennes fotografier skulle visa känslor. Vilka känslor tycker du att fotot *Bergnymfen, Ljuva frihet* visar?
2. Camerons fotografier är konstverk. Vad tycker du är skillnaden mellan ett vanligt foto och ett fotografi som är konst? När blir fotot konst?
3. Fotografera ansiktsporträtt av varandra. Jobba med varsin känsla, som lycklig, ledsen, arg eller förvånad. Hur kan ni fånga den känslan? Skriv ut och sätt upp bilderna bredvid varandra. Jämför uttrycken, prata om vad ni ser på bilderna.

***Marockanskt landskap (Akantus)* av Henri Matisse**

1. Matisse ville använda starka färger i sina bilder. Vilka färger ser du i bilden?
2. Titta ut genom fönstret. Om du skulle måla en bild av det du ser, men bara använda tre färger, vilka färger skulle det vara?
3. Måla en bild från en resa du gjort. Vilken plats har du avbildat? Vad vill du visa med bilden?

***En bils hastighet + ljus* av Giacomo Balla**

1. Konstnären Giacomo Balla var futurist. Han ville göra om framtiden. Vad tänker du om framtiden? Hur kommer världen se ut om 100 år?
2. Futuristerna ville få bort allt gammalt för att skapa en ny värld. Vad skulle du vilja få bort i den värld vi lever nu?
3. Giacomo Balla ville i *En bils hastighet + ljus* skapa en känsla av rörelse. Gör en teckning eller målning av något som rör sig fort. Hur kan du göra för att visa att motivet rör sig? Prova Ballas sätt eller hitta på ett eget.

***Barnets hjärna* av Giorgio de Chirico**

1. ”Vi måste se på livet som en gåta”, sa de Chirico. Vad tror du han menade med det?
2. de Chirico inspirerade andra konstnärer. De började måla i en stil som kallas surrealism. Vad betyder ordet? Sök efter betydelsen på nätet. Kan du hitta fler målningar i den stilen?
3. På bilden ser vi en man med naken överkropp. Han blundar. Eller tittar han ner? Framför honom ligger en gul bok. Vad tror du att det är för bok? Boken syns tydligt i bilden eftersom den är gul och de andra färgerna är dämpade. Tror du att boken är viktig för mannen? På vilket sätt i så fall?
4. Fantisera kring mannen på bilden. Vem är han? Vad tänker han på? Skriv en liten text där vi får höra mannens tankar i den här stunden. Om du vill kan du använda följande fraser: Jag ser ... Jag hör ... Jag känner ... Jag vill ... Jag önskar ...

Svart och vit. Suprematistisk komposition av Kazimir Malevitj

1. Konstnären Kazimir Malevitj tyckte inte att konsten behövde vara vacker eller avbilda verkligheten. Det viktigaste enligt honom var att den var fri. Vad kan det betyda att konsten är fri? Vad tycker du? Vad kan det betyda att konsten är fri?
2. Malevitjs konstverk och idéer oroade och provocerade många på 1910-talet och framåt. Så mycket att flera av hans verk blev förbjudna. Varför tror du att det blev så?
3. Skapa en målning utifrån Malevitjs idéer om konst. Välj två färger och måla en bild som inte föreställer något.

Ateljéinteriör av Sigrid Hjertén

1. Bilden är detaljrik. Hur många människor kan du se? Vad gör de olika människorna på bilden? Vilka tror du att de är? På vilket sätt känner de varandra? Kan ni i gruppen komma på flera olika idéer om det?
2. Bilden innehåller också många färger. Vilka färger kan du upptäcka?
3. Titta på de tre personerna i soffan i bakgrunden. Det verkar pågå ett samtal. Fundera på vilka de tre personerna är och skriv en liten dialog. Om ni vill kan ni spela upp dialogen!

Fontän av Marcel Duchamp

1. Marcel Duchamp tyckte att vad som helst kan vara konst, om en konstnär säger det. Vad tycker du? Finns det några regler för vad som är konst? Om du skulle berätta för någon som aldrig sett ett konstverk vad konst är, vad skulle du säga då?
2. Skriv tre meningar som börjar med "Konst är ..." och tre meningar som börjar med "Konst är inte ...". Jämför era meningar i gruppen!
3. Gör en utställning tillsammans. Var och en väljer ett föremål, vad som helst, och ställer ut det! Gå en konstrunda och låt varje person få presentera sitt verk. Vad är det vi ser? Beskriv ditt konstverk! Ge det en titel.

Den döende dandyn av Nils Dardel

1. Titta på människorna på bilden. Deras blickar är riktade åt olika håll. Vad tror du att var och en tittar på?
2. Nils Dardel bodde länge i Paris. Paris var en stad med mycket frihet på den tiden. Vad är frihet för dig?
3. Fundera på vilka de olika personerna i bilden är. Skriv en replik till var och en. Vad säger eller tänker de i den här stunden?

Den röda figuren av Joan Miró

1. Mirós konstverk heter *Den röda figuren*. Vilka andra titlar kan du hitta på till den här bilden?
2. När Miró skulle jobba på kontor satt han och tecknade i stället för att skriva siffror. Finns det tillfällen när du börjar teckna eller rita krumelurer? När brukar det hända?
3. Skapa gemensamma verk i Mirós anda. Ta fram varsitt stort vitt ark. Börja med att måla något, som ett streck eller en klick färg. Skicka arket vidare till den som sitter till vänster om dig. Måla en ny detalj på pappret du får av personen på din högra sida. Fortsätt skicka tills ni känner er nöjda.

Wilhelm Tells gåta av Salvador Dalí

1. Figuren i Dalís bild har fått namn efter en hjälte som kämpar för frihet. Kan konsten kämpa för frihet? Hur då?
2. Dalí ville att hans målningar skulle vara gåtfulla. Titta på bilden, vilka frågor väcker den hos dig? Låtsas att du kunde samtala med Dalí. Vad i bilden skulle du vilja fråga honom om?
3. Titta på ett foto på konstnären Salvador Dalí. Gör ett eget porträtt av honom där du gör som han gjort i sina verk. Du kan till exempel förlänga eller förstora några delar av hans kropp och lägga till detaljer. Visa bilderna för varandra i gruppen.

***Självporträtt med palett* av Helene Schjerfbeck**

1. Kvinnan på målningen tittar på något utanför bilden. Vad tror du att hon ser? Hur känner hon för det hon ser?
2. Helene Schjerfbeck valde att måla utan så många detaljer. Hur skulle hennes bild kunna se ut om den i stället var full av detaljer? Måla av hennes porträtt eller kopiera det och fyll på med detaljer i bakgrunden och i ansiktet.
3. Gör ett eget självporträtt. Varför har du valt att måla dig själv så? Hur kan man se att det är du?

***Kvinnan med blå krage* av Pablo Picasso**

1. Picasso är kanske världens mest kända konstnär. Undersök i gruppen vad ni vet om Picasso. Sök sedan på nätet efter fler målningar och teckningar av Picasso. Har du någon favorit?
2. Picasso kunde måla så verklighetstroget att det såg ut som ett foto. Varför tror du att han ändå valde att måla Dora Maar så här?
3. Gör ditt eget Picassoporträtt! Sitt två och två och teckna av varandras ansikten, först framifrån och sedan från sidan, i en och samma bild. Sätt upp bilderna på väggen och gå en konstrunda. Kan de andra se vem som är avbildad på teckningarna?

***Monogram* av Robert Rauschenberg**

1. Vad är ett monogram? Hur används monogram? Undersök tillsammans.
2. Författarna till boken skriver att getens horn och bildäcket tillsammans kan se ut som två bokstäver som är inlindade i varandra. Ser du det? Vilka bokstäver ser du?
3. För vissa är Rauschenbergs get rolig och humoristisk. För andra känns konstverket allvarligt och sorgligt. Vilka känslor får du när du betraktar *Monogram*?
4. Skapa ditt eget monogram.

Marilyn Monroe i svart och vitt (tjugofem Marilyn) av Andy Warhol

1. Andy Warhol är en mycket känd konstnär. Undersök i gruppen vad ni vet om Warhol och konststilen popkonst. Sök sedan på nätet efter fler målningar och teckningar av konstnären. Har du någon favorit? Berätta vad det var som fängade dig!
2. Kan reklam vara konst? Blir något mer unikt och värdefullt om det bara finns i några få exemplar? Berätta hur du tänker.
3. Klipp ut reklambilder ur tidningar och skapa ditt eget Warholkonstverk.

Tändsticksstrukturer (röda askar) av Lygia Clark

1. Tändsticksaskar, är det konst? Det frågar sig författarna till boken. Vem bestämmer vad som är konst, tänker du?
2. Undersök känslan! För Lygia Clark var det viktigt att göra konst som människor kunde lukta, känna och höra på. Sätt er runt ett bord. En person väljer ut ett litet föremål som hen håller i händerna under bordet så de andra inte ser vad det är. Den personen beskriver kort vad hen känner, till exempel "det är hårda kanter", "det känns kallt" eller "lent" och så vidare. Skicka sedan vidare föremålet under bordet till nästa person utan att visa. När alla fått känna och beskriva sin upplevelse kan de som inte vet gissa vad det var för något som skickades runt.
3. Gör en egen skulptur! Du kan använda tändsticksaskar precis som Lygia Clark, eller så hittar du andra föremål i din närhet att skapa en skulptur av. Ställ upp skulpturerna bredvid varandra och jämför.

Utan titel av Eva Hesse

1. Eva Hesse ville inte att hennes verk skulle påminna om något särskilt. Går det att skapa något som inte påminner om något? Vad tänker du själv när du ser hennes konstverk?
2. Verket har ingen titel. Vilken titel skulle du vilja ge konstverket?
3. Gå ut och samla skräp eller föremål du hittar. Skapa en skulptur av föremålen som du målar i en och samma färg, som Hesse gjorde.

4. Undersök skuggor genom att välja ett valfritt föremål och ställ det nära en vägg där du har satt upp ett vitt papper. Belys med en ficklampa eller annan lampa. Ser du skuggan? Prova att flytta lampan. Vad händer med skuggan då? Ta en blyertspenna och följ konturerna av din skulpturs skugga. Titta på varandras bilder.

***Paradiset* av Niki de Saint Phalle och Jean Tinguely**

1. *Paradiset* består av flera skulpturer som står tillsammans. Det är två olika konstnärer som har skapat dem. Titta närmare på Niki de Saint Phalles och Jean Tinguelys olika verk. Hur skiljer de sig åt?
2. Några människor har klagat på konstverket för att de tyckte att det var fult och konstigt. Vem tycker du ska få bestämma vilken konst som ska finnas ute i samhället? Berätta hur du tänker.
3. Verket heter *Paradiset*. Vad tänker du när du hör ordet paradiset? Skriv en dikt om ditt paradiset. Använd intryck från de fem sinnen: Syn, hörsel, känsel, smak och lukt.

***Madonnan* av Lena Cronqvist**

1. Vad tror du att kvinnan på bilden känner? Vad tror du att hon tänker?
2. Kvinnan på bilden sitter framför ett fönster. Vad pågår utanför? Vad ser du?
3. Tänk ut en historia kring kvinnan och barnet i bilden. Vad har hänt precis före ögonblicket i bilden? Vad händer sedan? Skriv eller berätta.

***Raysse Målning med högspänning* av Sturtevant**

1. Leta upp en bild på Raysses original och jämför med Sturtevants version. Vad ser du för skillnad mellan bilderna?
2. Tycker du att det är okej att härma någon annans konst? Diskutera.
3. Välj ett av konstverken ur boken och gör en egen version av det. Varför valde du det verket? Vad ville du skulle vara likt och vad skulle skilja sig? Sätt upp gruppens konstverk och se om ni kan se vilka verk ur boken de andra har gjort nya versioner av.

Pudel av Kjartan Slettemark

1. Varför tror du att konstälskarna i konsthallen blev så upprörda och körde ut Slettemark?
2. Kanske ville Slettemark testa gränserna för hur fri konsten får vara. Vad tror du? Kan konsten vara hur fri som helst?
3. Tänk dig att du är en av besökarna på invigningen av Malmö konsthall när pudeln Slettemark dök upp. Skriv ett brev till en kompis och berätta vad som hände och hur du upplevde det.

En annan rörelse av Cecilia Edefalk

1. Jämför de båda bilderna i boken. De skiljer sig åt lite. Vad ser du för skillnader? Vilken bild föredrar du? Varför?
2. Bakgrunden i bilden är blå utan några detaljer. Om du skulle lägga till något i bakgrunden, vad skulle det kunna vara?
3. Vad händer i bilden? Var är personerna? Hur känner de varandra? Vad tittar kvinnan på? Vad tittar mannen på? Fantisera ihop och skriv en berättelse om de båda.

Afrikansk ställning av David Hammons

1. För David Hammons är politiken viktigare än konsten. Vad tänker du om att använda konst för att försöka förändra vårt samhälle? Diskutera!
2. Känner du till någon annan konstnär som använder konsten för att förändra samhället?

Vaddstickning av Louise Bourgeois

1. Titta på bilden. Författarna till boken tycker den påminner om en docka. Vad ser du?
2. I skulpturen *Vaddstickning* syns stygnen tydligt. Författarna till boken tror det är meningen. Varför det, tror du?

3. Louise Bourgeois arbetar mycket med textilier och tyg i sina konstverk. Som konstnär kan man arbeta med i princip vilket material som helst. Vilket material skulle du tyckt vara spännande att skapa i?

***Home (Hem)* av Mona Hatoum**

1. Konstverket heter *Hem*. Vad betyder det ordet för dig?
2. Bilden på verket är ljus och det finns spännande skuggor på väggen. Kan något som är hotfullt och farligt också vara vackert? Hur tänker du?
3. Mona Hatoum jobbar ofta med vardagliga föremål som hon förvandlar till något hotfullt. Hon vill påminna oss om att allt kan förändras och att det vanliga kan bli farligt. Vad är trygghet i ditt hem? Teckna en bild av ett föremål som får dig att känna dig trygg. Hur skulle det kunna förändras till otäckt? Jobba till exempel med skuggor eller andra färger eller lägg till något i teckningen som är otäckt.

***Utan titel #470* av Cindy Sherman**

1. Cindy Sherman fotograferar alltid sig själv, utklädd till olika personer. Hur skulle du vilja klä ut dig för att fotograferas? Skulle det vara som någon känd person eller skulle du vilja skapa en helt egen karaktär?
2. Titta på bilden. Det är ett fotografi, men det påminner på många sätt om en målning. Vad kan du se som är mer likt en målning än ett foto?
3. Titta på bilden: Fantisera ihop en berättelse om kvinnan. Vem är hon? Vart är hon på väg? Är hon glad eller ledsen? Vad gör hon i det gamla huset? Hur har hennes liv varit? Skriv eller berätta.

***Pojkscout* av Elmgreen & Dragset**

1. Författarna ger oss en tolkning om vad det här konstverket skulle kunna betyda, men om vi inte visste att det här verket heter *Pojkscout*, vilka tolkningar skulle vi då kunna göra? Vad ser du i bilden och vad tolkar du det som?
2. Elmgreen & Dragset gillar att blanda humor med allvar. Vad tycker du är humor och vad är allvar i detta verk?

Okänd, kvinna 2009-349701 av Anna Odell

1. Många av konstnärerna vi möter i den här boken vill protestera mot något i samhället med sin konst. Anna Odell låtsades vara psykiskt sjuk för att skapa sitt verk. Verket fick stor uppmärksamhet och startade en debatt om vården av psykiskt sjuka i Sverige, men Anna Odell blev dömd i en rättegång. Gjorde Anna Odell något viktigt eller var det bara ett brott, tycker du? Var hennes handling och film ett konstverk eller något annat? Diskutera!
2. Titta på de två fotona av Anna Odell på sidan 115. Vilka känslor tycker du att hon uttrycker?
3. Finns det något i vårt samhälle som du skulle vilja protestera mot? Om du skulle skapa ett konstverk för att få folk att se det du vill säga, hur skulle det konstverket kunna vara då? Kan du komma på fler sätt än att måla, teckna eller skulptera?

Utan titel av Etel Adnan

1. Etel Adnan har målat en fyrkantig sol på en ljusblå himmel. Nere i högra hörnet finns något som är målat med en blå, en gul och en röd form. Vad tänker du att det är? Kan ni tillsammans komma på olika tolkningar av vad föremålet skulle kunna vara?
2. Måla en bild på samma sätt som Etel Adnan. Använd tre eller fyra färger och bygg upp bilden med former som fyrkanter, cirklar och trianglar. Hur blir din bild? Vad föreställer den?
3. Etel Adnan skrev också dikter. Skriv ner ord som du kommer att tänka på när du ser hennes bild. Läs upp orden för varandra. Om du vill kan du gå vidare och skriva en dikt med dina ord.

Stol för mänskligt bruk (III) av Marina Abramović

1. Om du sätter dig på stolen som Marina Abramović har skapat så blir du en del av konstverket. Kan du komma på fler sätt där besökare på ett museum kan bli en del av konsten de tittar på? Hur kan ett konstverk vara som bjuder in till att den som tittar också använder verket på något sätt?

2. Skaffa en gammal stol, till exempel på loppis. Samarbeta i gruppen och omvandla stolen till ett gemensamt konstverk. Kan ni limma fast saker på den? Måla den? Ta bort något från den? Om ni är en större grupp kan ni jobba i smågrupper och sedan ha en liten utställning med era olika stolar. Går det fortfarande att sitta på dem? Får du olika känslor av att sitta på de olika stolarna?
3. Marina Abramović använder ofta sig själv i sina konstverk. Hur skulle du göra om du befann dig på ett museum och själv skulle vara konstverket? Skulle det vara bara du eller skulle du använda dig av något föremål? Skulle du ha på dig något särskilt, kanske en mask eller kostym? Hitta på en titel till ditt verk.

Familjealbum av Fatima Moallim

1. Fatima Moallim säger att hon inte alltid förstår själv exakt vad hon skapar. Tycker du att det är viktigt att förstå vad ett konstverk vill säga eller vad det föreställer? Berätta hur du tänker!
2. Om du inte visste att konstverket hette Familjealbum, hur skulle du tolka bilden då? Samtala i gruppen om vad ett verks titel betyder. Är titeln en del av konstverket? Kan du hitta på andra titlar till det här verket? Vad händer då med hur vi ser på det?
3. Fatima Moallim vill teckna ett album med foton till sin familj. Välj en viktig händelse i din egen familjs historia och teckna en bild av den!

Langa av Igshaan Adams

1. Igshaan Adams berättar själv att de gula linjerna i hans konstverk visar de vägar som människor skapar när de går vart de vill. Du kanske har en egen tolkning av vad de gula linjerna kan vara? Vad skulle de kunna betyda? Kan ni hitta flera olika tolkningar i gruppen?
2. Igshaan Adams konstverk är gjort av flera olika material. Det liknar en karta eller en flygbild. Skapa en karta över området där du bor. Använd flera olika material!

Efter läsningen av hela boken

1. Inledningsvis fick du frågan ”Vad är konst för dig?” Efter läsningen av den här boken kanske du har fått nya tankar kring konst. Hur vill du svara på frågan nu?
2. Det tidigaste verket i *Varför konst?* är från år 1866. Det senaste, *Langa*, skapades 2021. Vi får alltså följa konsten över mer än hundrafemtio år. Hur tror du att konsten kommer att förändras i framtiden?